

Věznice Heřmanice

Zpráva z návštěvy zařízení

se zaměřením na zvládnání epidemie COVID-19

Adresa zařízení:	Orlovská 670/35, 713 02 Ostrava
Zřizovatel:	Ministerstvo spravedlnosti
Ředitel:	plk. PaedDr. Petr Kadlec
Typ zařízení:	věznice
Kapacita:	681 osob (při kapacitě 4 m ² /osoba)
Datum návštěvy:	28. května 2020
Datum vydání zprávy:	22. června 2020
Návštěvu provedli:	JUDr. Jiří Matuška, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Kristýna Koášová

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

Obsah

Úvodní informace	3
1. Opatření v souvislosti s COVID-19.....	6
2. Styk s vnějším světem	7
Přehled opatření k nápravě	11

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvuji místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Věznice jsou jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy realizuji i v této době ovlivněné pandemií onemocnění COVID-19. Jsem si vědoma závažnosti situace a zásahu do již tak komplikovaného chodu zařízení. Plním však svůj zákonný úkol a pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníci, které provedením návštěvy zpravidla pověřuji, postupují obezřetně s respektem k situaci v zařízení. Samozřejmostí je používání ochranných pomůcek, dodržování stanovených preventivních opatření, negativní výsledek testování na onemocnění COVID-19 a absence jakýchkoliv příznaků onemocnění.

Vzhledem k současné situaci probíhají návštěvy po předchozím telefonickém ohlášení. Návštěva spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucími, zaměstnanci, dozorcí či odsouzenými, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace, včetně zdravotnické.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna**. Ve zprávě se v současnosti soustředím pouze na aspekty špatného zacházení, které bezprostředně souvisí s dopady epidemie onemocnění COVID-19. Jedná se tedy o to, jakým způsobem byla ovlivněna základní témata týkající se života lidí v zařízeních (zajištění základních životních potřeb, využívání restriktivních opatření, zajištění styku s vnějším světem, případně realizace práva na právní pomoc atd.). Zprávu tak kvůli jejímu úzkému zaměření nelze vnímat jako komplexní zhodnocení podmínek v zařízení.

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz, v sekci *Veřejný ochránce práv, Rozdělení působnosti*.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve věznici může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí anebo podobu nepřiměřeného používání donucovacích prostředků.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíše zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění.

Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Navrhuji také **termín provedení.** Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná,** vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná,** vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) **a obdržená vyjádření** na svých internetových stránkách⁹ a v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).¹⁰

7 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

8 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

9 Na stránkách www.ochrance.cz v sekci *Ochrana osob omezených na svobodě*.

10 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Věznice Heřmanice je profilována jako věznice pro muže zařazené k výkonu trestu odnětí svobody do věznice s ostrahou, přičemž jsou v ní ve smyslu nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 7/2020, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, ve znění pozdějších nařízení, zřízena tato oddělení:

- oddělení pro výkon trestního opatření odnětí svobody,
- oddělení s ostrahou se středním stupněm zabezpečení,
- oddělení s ostrahou s vysokým stupněm zabezpečení (včetně oddílů specializovaného pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací a oddílů specializovaného pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním alkoholu a patologickým hráčstvím).

Plánovaná kapacita věznice je 681 míst (za předpokladu, že na jednoho odsouzeného připadají 4 m² ubytovací plochy). V době provedení systematické návštěvy bylo ve věznici 860 odsouzených, což znamená naplněnost na 126,28 %.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla dne 28. 5. 2020 po předchozím telefonickém ohlášení. Ohlášení bylo nestandardně provedeno z důvodu mimořádnosti návštěvy v době pandemie COVID-19. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen Kancelář) předali řediteli věznice pověření k provedení návštěvy a vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci. Pracovníci Kanceláře na místě hovořili se zaměstnanci věznice, příslušníky a odsouzenými. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkují.

1. Opatření v souvislosti s COVID-19

Věznice přijala a realizovala od začátku nouzového stavu více než 170 úkolů, které vzešly z Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, krajské hygienické stanice a Ministerstva zdravotnictví. V době návštěvy bylo stále platných cca 70 opatření, která míří jak na příslušníky a zaměstnance, tak na vězněné osoby i další osoby vstupující do zařízení. Základní postupy pro případ zvýšeného výskytu infekčního onemocnění jsou popsány ve vnitřním předpisu,¹¹ který svým obsahem aktuálně představuje základní nástroj krizového řízení.

Aktuálně je všem osobám vstupujícím do věznice měřena teplota a u vchodu je k dispozici pro všechny dezinfekce; každá osoba vstupující do věznice musí podepsat čestné prohlášení, že netrpí příznaky infekčního onemocnění COVID-19.

Věznice neměla dle sdělení vedení, ale i odsouzených, žádné výraznější problémy s nedostatkem roušek či dezinfekcí. Každý zaměstnanec má k dispozici šest roušek a každá vězněná osoba vždy tři roušky. Věznice se současně podílí na výrobě roušek. Dle ředitele věznice a vedoucího oddělení logistiky je věznice připravena stran výše uvedeného na případnou druhou vlnu nákazy; zásoby ochranných pomůcek jsou ve věznici k dispozici a v případě potřeby se objednávají z centrálního skladu ve Skutči.

Z atmosféry v zařízení, přehledu opatření k minimalizaci rizik přenosu nákazy i skutečnosti, že dosud nebyla nákaza prokázána u žádného odsouzeného, soudím, že věznice zvládla aktuální situaci pandemie bez výrazných problémů.

Možnost koupání odsouzených nebyla dle sdělení ředitele věznice nijak navýšena; koupat se mohou každý den – teplá voda není k dispozici 24 hodin denně, ale dle svých slov se zvládnou vykoupat všichni dotazovaní odsouzení. Denní koupání odsouzených není dosud v českých věznicích zcela běžné, věznice zpravidla postupují striktně dle řádu výkonu trestu¹² a umožňují odsouzeným koupání pouze 2x týdně. Z tohoto důvodu oceňuji takto zavedenou praxi ve Věznici Heřmanice. Nutno poznamenat, že nikdo z dotázaných odsouzených si v průběhu systematické návštěvy nestěžoval na špatné hygienické podmínky ve věznici.

V jídelně byla odsouzeným k dispozici dezinfekce. Jednalo se o jediné místo, kde byla umístěna a kam mají odsouzení pravidelný přístup. Ředitel věznice dle svého vyjádření aktuálně řeší umístění bezkontaktního panelu s dezinfekcí před jednotlivé oddíly. Zcela chápu, že v případě, kdy dezinfekce obsahuje zpravidla alkohol, nelze ji umístit do prostoru oddílů odsouzených, kde by k ní odsouzení měli neomezený přístup bez dohledu

11 NGŘ č. 4/2020, kterým se stanoví postupy při zvýšeném výskytu infekčních onemocnění ve Vězeňské službě České republiky, účinného od 20. 3. 2020.

12 Dle § 21 odst. 2 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, se koupání odsouzeným umožní nejméně dvakrát týdně; pokud to vyžaduje pracovní zařazení odsouzených nebo jiné okolnosti, umožní se koupání častěji.

kohokoliv ze zaměstnanců věznice. I přesto se domnívám, že za současné situaci by bylo žádoucí umístit dezinfekci pro odsouzené i na jiná vhodná místa, kam mají pravidelný přístup.

Opatření:

- 1) **Zajistit dezinfekci pro vězně na více místech, nejen v jídelně (bezodkladně).**

2. Styk s vnějším světem

Zákaz návštěv ve věznicích platil od 14. 3. 2020¹³ do 18. 5. 2020¹⁴. Dle aktuálních pokynů Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, vycházejících z opatření Ministerstva zdravotnictví, je v současnosti povolena návštěva pouze jedné dospělé osoby; v návštěvní místnosti musí být jednotné uspořádání stolů podélně v jedné řadě, u jednoho stolu mohou být vždy dvě osoby naproti sobě; vzdálenost mezi osobami v řadě musí být 2 metry; návštěvní stoly musí být vybaveny ochrannými a odnímatelnými zábranami z plexiskla; musí být zabezpečeno zamezení jakéhokoli fyzického kontaktu mezi návštěvou a vězněnou osobou; rovněž bylo stanoveno striktní používání ochranných prostředků všemi zúčastněnými.

Z výše uvedeného vyplývá, že aktuálně na návštěvu do věznice nemůže přijít samostatně dítě a v doprovodu dospělého také ne – návštěvy jsou omezeny pouze na jednu osobu. Pro úplnost dodávám, že jsem se samostatným dopisem obrátila na ministra zdravotnictví Mgr. et Mgr. Adama Vojtěcha, MHA, s návrhem na úpravu mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20598/2020-1/MIN/KAN, tak, aby bylo umožněno dětem realizovat návštěvu v zařízeních Vězeňské služby ČR.

Dotazované vězněné osoby si během pohovorů s pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv stěžovaly především na uzpůsobení návštěvní místnosti, kdy zmiňovaly horší slyšitelnost během návštěv způsobenou přepážkou a rouškami. Horší slyšitelnost ověřili zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv během systematické návštěvy. Ředitel věznice si je dle svého vyjádření tohoto problému vědom a bude se snažit řešit tuto situaci.

13 Usnesení Vlády České republiky č. 77/2020 Sb., o přijetí krizového opatření.

14 Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví ze dne 15. 5. 2020, č. j. MZDR 20598/2020-1/MIN/KAN.

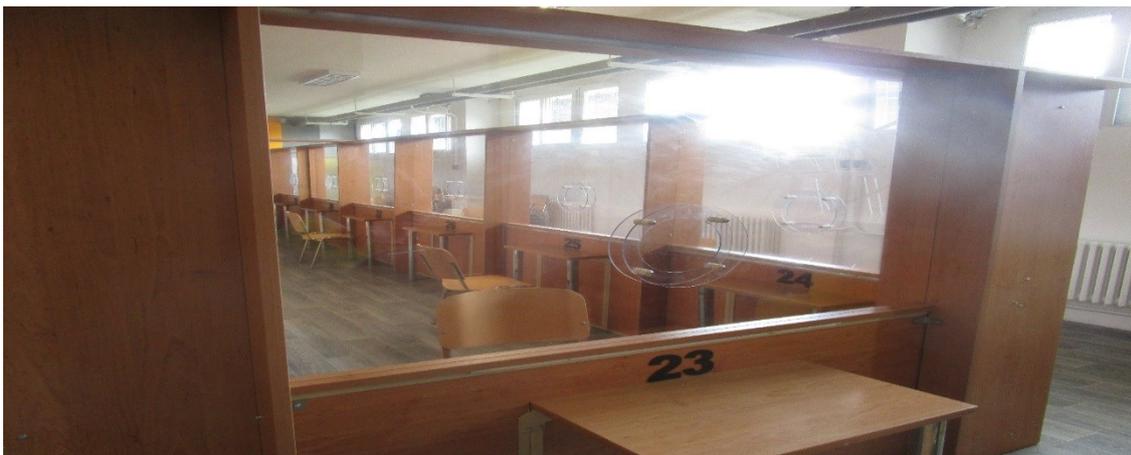

Foto č. 1: Návštěvní místnost

Ředitel věznice taktéž poukázal na výhodnost takto uzpůsobené návštěvní místnosti, neboť omezuje možnosti průniku návykových látek do věznice, přičemž připustil možnost zachování tohoto uspořádání i po odeznění pandemie. Před tímto záměrem chci varovat, neboť tímto by ředitel věznice zavedl plošné návštěvy přes přepážku, což by bylo v rozporu se zákonem.¹⁵ Zamýšlela jsem se nad přiměřeností tohoto opatření, neboť jakékoliv restriktivní opatření přijaté ve vztahu k osobám zbaveným svobody, které má za cíl zabránit šíření onemocnění COVID-19, by mělo mít právní základ a mělo by být nezbytné, proporcionální, mělo by respektovat lidskou důstojnost a mělo by být časově omezené.¹⁶ Při epidemii nebo nebezpečí jejího vzniku nařídí příslušný orgán ochrany veřejného zdraví v nezbytně nutném rozsahu mimořádná opatření. Stejný orgán rozhodne o jejich ukončení. Osoby jsou povinny se mimořádnému opatření podrobit.¹⁷ Nesouhlasím s konstatováním ředitele věznice, že takto uzpůsobená návštěvní místnost není bezkontaktní; vzhledem k aktuální situaci je však uvedené uspořádání návštěvní místnosti, kdy standardní návštěvy probíhají za přepážkou, pochopitelné, avšak pouze dočasně. Pro úplnost je nezbytné dodat, že po každé návštěvě je prostor návštěvní místnosti dezinfikován.

Opatření:

2) Uzpůsobit zařízení návštěvní místnost tak, aby se usnadnila komunikace mezi odsouzenými a návštěvníky (bezodkladně).

Věznice Heřmanice umožnila z důvodu zrušení návštěv možnost Skype hovorů. K tomuto byly zajištěny (vyčleněny) celkem čtyři počítače umístěné v počítačové místnosti.

15 Dle § 19 odst. 6 zákona o výkonu trestu odnětí svobody může v **odůvodněných případech** ředitel věznice rozhodnout, že z bezpečnostních důvodů se návštěva uskuteční v místnosti, kde je návštěvník od odsouzeného oddělen přepážkou.

16 Srov. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT): Seznam principů týkajících se zacházení s osobami zbavenými svobody v kontextu pandemie onemocnění způsobeného koronavirem (COVID-19), vydáno 20. března 2020 [online], dostupné z <https://rm.coe.int/16809e1156> [cit. 1. 6. 2020]

17 Ustanovení § 64 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dle článku 2 bodu 2 Pokynu ředitele věznice č. 1/2020 jsou odsouzenému v rámci aplikace Skype povoleny maximálně 3 kontakty (povolené osoby – osoby blízké), přičemž dle bodu 4. je délka video-hovorů stanovena v rozsahu v maximální délce zpravidla 15 minut na jednoho odsouzeného týdně pro jeden kontakt. Zde podotýkám, že Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno umožňuje délku Skype hovoru v délce 20 minut. Dávám proto ke zvážení, zda by doba k těmto hovorům neměla být navýšena. Odsouzení sami prodloužení Skype hovorů během systematické návštěvy poptávali.

Soukromí při Skype hovorech je minimální (nejsou zde přepážky), odsouzení si tak navzájem mohou „koukat až do obývacího pokoje“. Odsouzení nemohou používat vlastní sluchátka. V případě zavedení přepážek by však vychovatel neměl přehled o případné nežádoucí aktivitě. Ze Skype hovoru mezi odsouzeným a jeho blízkými se netvoří záznam.

Foto č. 2: Místnost pro Skype hovory.

Mezi vězni i vychovateli panovala téměř bezvýhradná nevědomost o tom, že mohou skypovat i vícekrát týdně za předpokladu, že se tak stane pokaždé s jinou osobou. Všichni dotázaní odsouzení tvrdili, že mohou používat Skype jednou týdně.

Opatření:

- 3) Informovat odsouzené a vychovatele o tom, že mají možnost využívat Skype 1krát týdně pro jeden kontakt; není tedy vyloučeno, že Skype mohou použít vícekrát týdně pro kontakt s více osobami, maximálně však třemi (bezodkladně).**

Dle rozpisů na oddílech, kam odsouzení zapisují svůj zájem o Skype, není možnost uvedených hovorů využívána odsouzenými na maximum; některé termíny pro možnost Skype hovoru zůstaly neobsazeny. Skype hovorů proběhlo v dubnu 874, v květnu ke dni uskutečnění systematické návštěvy 790. I přes nenaplněnou kapacitu ke Skype hovorům

se tedy dá konstatovat, že tato možnost je odsouzenými velmi využívána, o čemž svědčí i vyčerpaný objem dat, které věznice musela navýšit. Skype není ve Věznici Heřmanice užit jako alternativa k návštěvě a odsouzení mohou využít obou možností.

Vedoucí oddělení výkonu trestu uvedl, že ve věznici plánují ponechání možnosti Skype hovorů. Věznice je připravena požádat o více Skype setů – počítače jsou k dispozici, je nutné zajistit více dat a hardwarového příslušenství. Skype by dle sdělení vedoucího oddělení výkonu trestu v budoucnosti nebyl dostupný všem, ale tato možnost by byla stanovena formou odměn, např. pro odsouzené zařazené v první prostupné skupině vnitřní diferenciaci. Vězněné osoby zejména ocenily příležitost být s rodinou v jejich přirozeném prostředí, vidět svůj domov a taky to, že děti nemusí vážit cestu do věznice, což pro ně může být stresující. Vězněné osoby pak potvrdily, že během Skype hovoru je navázána uvolněnější atmosféra a někteří si chválili třeba to, že je děti vzaly „do pokojíku“.

Možnost ponechání Skype hovorů by rovněž napomohla i odsouzeným, kteří jsou umístěni daleko od svého domova, a nepodařilo se jim uspět v rámci podané žádosti o přemístění. Rovněž i v situaci, kdy osoby blízké k odsouzenému jsou děti či nemocní lidé, kteří nemohou absolvovat cestu do věznice, je tato možnost více než žádoucí. V důsledku může rozšíření používání platformy Skype vést ke snížení počtu návštěv, s čímž souvisí i pokles počtu úkonů, které věznice musí zajistit v rámci každé návštěvy (např. navádění odsouzených k návštěvě, kontroly při vstupu do věznice, prohlídky odsouzených).

Opatření:

4) Využít vzniklých možností Skype hovorů a videokonferencí a tyto technologie do budoucna dále rozvíjet i mimo současná opatření, např. ke studiu (průběžně).

V dané věci je nutné poznamenat, že ve věznici byla rovněž navýšena možnost klasických telefonních hovorů z 20 na 30 minut denně; odsouzení mohou využívat telefon až do 24:00 hodin, dříve před pandemií do 22:00 hodin. To platilo i během systematické návštěvy, ačkoliv nouzový stav již pominul a návštěvy ve věznicích byly povoleny (i když s danými limity). Odsouzení měli možnost přijmout jeden balíček navíc, taktéž jim byl navýšen limit nákupu ve vězeňské kantýně na 1 500 Kč týdně. Rovněž kantýna rozšířila svůj sortiment o vitamínové a minerální doplňky ve formě šumivých tablet.

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně

- Zajistit dezinfekci pro vězně na více místech, nejen v jídelně (opatření č. 1).
- Uzpůsobit zařízení návštěvní místnost tak, aby se usnadnila komunikace mezi odsouzenými a návštěvníky (opatření č. 2).
- Informovat odsouzené a vychovatele o tom, že mají možnost využívat Skype 1krát týdně pro jeden kontakt; není tedy vyloučeno, že Skype mohou použít vícekrát týdně pro kontakt s více osobami, maximálně však třemi (opatření č. 3).

Průběžně

- Využít vzniklých možností Skype hovorů a videokonferencí a tyto technologie do budoucna dále rozvíjet i mimo současná opatření, např. ke studiu (opatření č. 4).